

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

ДРУЖИНІНА-СЕНДЕЦЬКА ТЕТЯНА ВАЛЕРІЇВНА

УДК 340.12:340.132.6

ТЛУМАЧЕННЯ У ПРАВІ: ОСОБЛИВОСТІ ГЕРМЕНЕВТИЧНОГО ПІДХОДУ

12.00.01 – теорія та історія держави і права;
історія політичних і правових учень

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Харків – 2015

Дисертацією є рукопис

Роботу виконано в Науково-дослідному інституті державного будівництва та місцевого самоврядування Національної академії правових наук України

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор
Петришин Олександр Віталійович,
Національний юридичний університет імені
Ярослава Мудрого, завідувач кафедри
теорії держави і права,
академік Національної академії
правових наук України

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
Бобровник Світлана Василівна,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка, професор кафедри
теорії права та держави

кандидат юридичних наук, доцент
Завальний Андрій Миколайович,
Національна академія внутрішніх справ,
доцент кафедри теорії держави та права.

Захист відбудеться «10» квітня 2015 року о 13-00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.086.02 у Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого за адресою: 61024, м. Харків, вул. Пушкінська 77.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого за адресою: 61024, м. Харків, вул. Пушкінська 70.

Автореферат розісланий «05» березня 2015 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Ю. Є. Атаманова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Важливими проблемами юриспруденції завжди були та залишаються питання тлумачення й застосування права. Тлумачення правових норм становить сутність юриспруденції, а осмислення його механізмів є прерогативою герменевтичного напрямку загальнотеоретичної правової науки.

Значущість правотлумачної практики суспільства для правової системи пояснюється тим, що без інтерпретації тих чи інших актів неможливо здійснювати нормотворчість й реалізацію права. Процес удосконалення українського законодавства, приведення його у відповідність з загальновизнаними принципами і стандартами міжнародного права має на меті формування складної системи, що вимагає від правознавців системного юридичного мислення. Невід'ємною ознакою такого мислення є здатність орієнтуватися в ієрархії та системі правових норм, уміння тлумачити та застосовувати загальні правові приписи до конкретної життєвої ситуації, не чекаючи казуїстичної деталізації.

Проблемі інтерпретації правових актів приділяли увагу відомі вчені-теоретики права. Так, дореволюційні вчені (М. М. Коркунов, К. П. Победоносцев, Г. Ф. Шершеневич та ін.) зачіпали в основному загальнотеоретичні аспекти проблеми тлумачення. Науковці радянського періоду (М. М. Вопленко, П. Е. Недбайло, А. С. Піголкін, Т. Г. Ткаченко, О. С. Шляпочников та ін.) зосереджувалися на понятті, гносеологічній природі, способах, місці й ролі юридичного тлумачення в механізмі правового регулювання. Інтерпретацію нерідко розглядають як особливий різновид юридичної діяльності (С. С. Алексєєв, Б. П. Спасов, Т. Я. Хабрієва та ін.) або юридичної практики (В. М. Карташов, Л. В. Половова та ін.).

Окремі сторони цієї проблематики проаналізували Д. М. Азмі, С. В. Бобровник, В. Е. Беляневич, Ю. С. Ващенко, А. Б. Венгеров, Р. Ф. Васильєв, В. В. Гончаров, А. М. Завальний, Д. А. Керимов, О. В. Капліна, М. І. Козюбра, А. М. Колодій, В. В. Лазарєв, В. В. Лемак, М. І. Матузов, О. В. Малько, С. І. Максимов, А. В. Міцкевич, Л. Р. Наливайко, Н. М. Оніщенко, Н. М. Пархоменко, С. П. Погребняк, С. М. Прилипка, П. М. Рабінович, В. Я. Тацій, В. П. Тихий, Ю. О. Тихомиров, М. В. Тесленко, Г. О. Христова, О. Ф. Черданцев, С. В. Шевчук, В. М. Шаповал та ін.

Питання герменевтики досліджували західні вчені Г.-Г. Гадамер, М. Гайдеггер, Й. Даннхаузер, У. Дільтей, М. Лютер, Ф. Меланхтон, Й.-М. Хладеніус, Ф. Шлейєрмахер та ін.

Незважаючи на те, що останнім часом відзначається великий інтерес до проблеми тлумачення у вітчизняній юридичній науці й дотепер немає комплексної, монографічної загальнотеоретичної роботи, присвяченої тлумаченню, інтерпретаційно-правовим актам з позиції герменевтичного підходу. Усе це в цілому зумовлює потребу у такому дослідженні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до фундаментальної теми «Теоретичні та правові проблеми організації та функціонування української держави в умовах конституційної реформи» (номер державної реєстрації 0110U002806), затвердженої Постановою Президії АПрН України № 67/4 від 13.11.2009 р. Тема дисертації затверджена на засіданні вченої ради Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування Національної академії правових наук України від 17.10.2008 р. протоколом № 2.

Мета й задачі дослідження. Метою дисертації є визначення особливостей герменевтичного підходу до тлумачення права, з'ясування властивостей правового мислення, обґрунтування на даній методологічній основі природи інтерпретаційно-правових актів. Для досягнення поставленої мети в роботі вирішувалися такі *задачі*:

- розглянути особливості герменевтичного підходу до праворозуміння;
- висвітлити юридичну герменевтику як специфічний методологічний підхід до тлумачення у праві;
- розкрити сутність та особливості правового мислення, як такого що нерозривно пов'язано з тлумаченням права і праворозумінням;
- уточнити роль і місце інтерпретаційних актів у системі правових актів;

- визначити поняття «інтерпретаційно-правовий акт», його сутність та істотні риси з позиції герменевтичного підходу;
- провести систематизацію інтерпретаційно-правових актів і на її основі обґрунтувати концептуальну модель їхньої класифікації.

Об'єктом дослідження виступають суспільні відносини, пов'язані з правотлумачною юридичною практикою.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні аспекти тлумачення права з позиції герменевтичного підходу.

Методи дослідження. Методологічним підґрунтям дисертаційної роботи послужила система наукових методів, застосованих у комплексі для вирішення його задач і досягнення мети. Так, *діалектичний* метод був використаний при дослідженні наукових поглядів щодо тлумачення правових актів, визначення інтерпретаційно-правових актів та їх ознак. За допомогою *логічного* методу проаналізовано властивості інтерпретаційно-правового акта, сформульовано його поняття. *Системний* метод дозволив провести класифікацію цих актів, дослідити зв'язок між різними їх видами. *Історичний* метод задіяно для розкриття динаміки й тенденцій розвитку правових актів. *Герменевтичний* метод послужив при дослідженні законодавства, що регулює правотлумачну діяльність у різних сферах юридичної практики. *Антропологічний* метод став у нагоді у процесі розгляду тлумачення як виду діяльності, нерозривно пов'язаної з особою інтерпретатора.

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що робота є однією з перших у вітчизняній юридичній науці науково-дослідних праць, в якій на загальнотеоретичному рівні визначені особливості використання герменевтичного підходу при тлумаченні права.

При дослідженні обраної теми сформульовано й обґрунтовано такі наукові положення, які виносяться на захист:

уперше:

- обґрунтовано теоретичну конструкцію тлумачення у праві з точки зору герменевтичного підходу, який виступає методологічно-правовою основою правового мислення, передбачає тісний зв'язок завдань тлумачення з проблемою праворозуміння;

- герменевтичний аспект до тлумачення права розкривається як творчий процес, що має об'єктивну і суб'єктивну складову, здійснюється з використанням компаративного і девінаторного способів у контексті не лише чинного законодавства, а й з урахуванням усієї різноманітності джерел права, юридичної практики, правової культури та ін.;

- визначено, що правове мислення в інтерпретаційній діяльності розуміється як творча, інтелектуальна діяльність, направлена, зокрема, на з'ясування та роз'яснення змісту норм права та пов'язаних із ними інших джерел права у загальному контексті правової культури;

- запропоновано авторське визначення інтерпретаційно-правового акта, під яким розуміється офіційний акт-документ уповноваженого державного органу, посадової особи чи міжнародної установи, чію юрисдикцію визнала Україна, що має обов'язковий або переконливий (рекомендаційний) характер та приймається в порядку, встановленому законодавством для роз'яснення юридичних приписів;

удосконалено:

- розгляд юридичної герменевтики як самостійного наукового підходу, предметом якого є тлумачення нормативно-правових та індивідуально-правових актів, а також юридичних дій, що тісно пов'язане з проблемою праворозуміння;

- положення про те, що однією з основних функцій правового мислення є інтерпретація, яка присутня на всіх етапах правового регулювання суспільних відносин;

- висновок, що герменевтичний підхід до тлумачення права має враховувати особливу значущість інтуїтивного та бажаного права, які формують необхідне передрозуміння права, орієнтують суб'єкта інтерпретації на ідею справедливості;

- обґрунтування питання щодо самостійності інтерпретаційно-правових актів у системі правових актів, що зумовлюється специфічним характером тлумачення як правової форми

діяльності та її нерозривним зв'язком з усіма іншими правовими формами та їх результатами;

– підхід щодо ролі інтерпретаційно-правових актів, які супроводжують правозастосовну діяльність, у механізмі вдосконалення законодавства та підвищення ефективності його реалізації;

набуло подальшого розвитку:

– висновок про те, що будь-яке дослідження з правових питань має спиратися на судову або іншу правозастосовну практику, внаслідок чого більший розвиток одержує процес диференціації напрямів юридичної практики;

– положення про те, що всі види правових актів можуть містити елементи тлумачення, але тільки метою інтерпретаційно-правових актів є розкриття змісту юридичних текстів – індивідуальних приписів чи норм права. Наведені особливості становлять зміст інтерпретаційно-правових актів та вирізняють їх серед інших правових актів.

Практичне значення одержаних результатів. Основні положення й висновки дослідження можуть бути використані:

– у науково-дослідній сфері – у процесі подальшого вивчення сутності, змісту й особливостей герменевтичного підходу до тлумачення права та інтерпретаційно-правового акта у межах теорії держави і права, а також у галузевих юридичних науках;

– у сфері нормотворчості і правозастосування – при вдосконаленні чинного законодавства, підвищенні якості інтерпретаційної діяльності й удосконаленні юридичної практики;

– у навчальному процесі – при підготовці підручників та навчальних посібників, викладанні курсів теорії держави і права, порівняльного правознавства, галузевих навчальних дисциплін.

Апробація результатів дисертації. Дисертація виконана в Науково-дослідному інституті державного будівництва та місцевого самоврядування Національної академії правових наук України. Основні її положення були викладені на таких наукових, науково-практичних, міжнародних і всеукраїнських конференціях, «круглих столах» і наукових семінарах: «Реформування сучасної правової системи» (м. Донецьк, 10-11 квітня 2009 р.); «Закарпатські правові читання» (м. Ужгород, 28-30 квітня 2009 р.); «Держава і право: проблеми становлення і стратегія розвитку» (м. Суми, 16-17 травня 2009 р.); «Проблеми державного будівництва та місцевого самоврядування на сучасному етапі» (м. Харків, 21 травня 2009 р.); «Проблеми розбудови державності та народовладдя в Україні» (XXII Харківські політологічні читання 2009 р.); «Проблеми реформування місцевого самоврядування України в контексті європейської інтеграції» (м. Харків, 28 жовтня 2009 р.); «Логіка і право» (м. Харків, 11 грудня 2009 р.); «Юридична осінь 2009 року» (м. Харків, 13 листопада 2009 р.);

«V Прибужские юридические чтения» (м. Миколаїв, 27-28 листопада 2009 р.); «Право XXI століття: виклики та проблеми» (м. Ужгород, листопад 2010 р.); «Актуальні питання сучасних державотворчих та правотворчих процесів» (м. Запоріжжя, 28 квітня 2010 р.); «Треті конституційні читання» (м. Харків, 28-29 травня 2010 р.); «Правова система України: проблеми і тенденції розвитку» (м. Харків, 3 червня 2010 р.); «Декларація про державний суверенітет України – передумова її незалежності та демократичного розвитку» (м. Харків, 16 червня 2010 р.); «Сучасні екологічні проблеми та методика викладання еколого-правових дисциплін» (м. Харків, 25-26 листопада 2010 р.); «Громадянське суспільство і права людини» (м. Харків, 9 грудня 2010 р.); «Проблеми політико-правового розвитку в XXI веку» (м. Москва, 19-20 ноября 2010 г.).

Публікації. Основні результати дисертації, висновки і пропозиції знайшли відображення у 23 наукових публікаціях: у 6-ти статтях, опублікованих у фахових періодичних виданнях України та зарубіжних країн, а також у тезах 17 наукових доповідей на наукових і науково-практичних конференціях.

Структура роботи зумовлена метою і предметом дослідження. Дисертація складається зі вступу, 2 розділів, що містять 6 підрозділів, висновків і списку використаних джерел (286 найменувань). Загальний її обсяг – 208 сторінок, з яких основного тексту – 180 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовується актуальність теми дисертації, висвітлюються ступінь її наукової розробленості і зв'язок з науковими програмами; розкривається методологія, указуються мета, задачі, об'єкт і предмет дослідження, визначаються новизна та практичне значення роботи, наводяться відомості про апробацію, публікації, структуру та обсяг дисертації.

Розділ 1 «Герменевтичний підхід до праворозуміння», який складається з 3-х підрозділів, присвячений аналізу генези ідей про тлумачення права у філософсько-правовій і теоретико-правовій думці, особливостям герменевтичного підходу до тлумачення права, а також герменевтичній природі правового мислення.

У підрозділі 1.1 «Герменевтика як наука про тлумачення: етапи становлення» зазначається, що герменевтика як теорія тлумачення текстів розробляється й застосовується різними соціальними науками – філософією, філологією, політологією, правознавством.

Її предтечею за часів Античності були практики, що давали людині розуміння явищ природи і суспільства. Першою «особою», яка здійснює інтерпретацію, була релігійно-містична; одночасно з цим існувала й інша, друга «особа», раціонально-логічна. У Давній Греції інтерпретація полягала у тлумаченні листів, правових джерел і застосування їх при роз'ясненні судової справи. У епоху Середньовіччя велике значення мала екзегетика (коментування Біблії). Теорія інтерпретації, розрізняла «історичне» (буквальне), «алегоричне», «моральне» і «містичне» тлумачення. Для культури Середньовіччя характерний культ книги (тексту), у першу чергу, Біблії, і слова, що містяться в ньому, – божественного одкровення.

У епоху Відродження герменевтика стала сприйматися як мистецтво перекладу античних текстів на живу національну мову, все більше набуваючи світського характеру. Починають розрізнятися «сакральна герменевтика» і «профанна герменевтика». Із «сакральної герменевтики» згодом утворилася «теологічна герменевтика», а з «профанної» – «філологічна». Герменевтика залишається частиною більш широкої дисципліни – риторики, метою останньої є не мистецтво переконання, а мистецтво читання і розуміння (Ф. Меланхтон). У період Реформації і Просвітництва герменевтика стала ключем до переосмислення теології, розумілася як одна з гілок людського знання. Вона була жорстко зв'язаною із соціальною практикою, що вимагала нових принципів тлумачення біблійних текстів відповідно до нових соціальних потреб. Представники природно-наукової революції висунули модель «Природа як Текст». Класичний ідеал раціональності спирався на уявлення про абсолютного спостерігача, «чисту свідомість», що знаходиться над природними процесами, що вивчаються. Найповніше відображення цей ідеал одержав в позитивізмі, пояснення стає головним методом науки.

На початку XIX ст. герменевтика одержала подальший розвиток, виникнувши із суміші екзегези, філології і юриспруденції. Творцем, духовним батьком теорії інтерпретації виступив німецький філософ, теолог і філолог Ф. Шлейєрмахер. Він визначає інтерпретацію як мистецтво розуміння чужої мови з метою правильного повідомлення іншим відображеного в думках інтерпретатора змісту. Виразом об'єктивної сторони розуміння є граматична, суб'єктивної – психологічна інтерпретація. Вчений розвиває поняття «герменевтичне коло», вводить два його різновиди: перший, звичайний для герменевтики, коли частина тексту співвідноситься з усім текстом як з цілим, з'ясовується зміст цілого відносно його частин; другий – певний текст-пам'ятка розглядається як частина, а культура, у якій він функціонує, як ціле. Перед філософами неминує постає завдання зрозуміти внутрішній світ автора тексту, оскільки вони реконструюють картину подій завдяки зверненню до письмових свідчень, його мотиви, менталітету, способів життя та думки (У. Дільтей). Таким чином природа пояснюється, а людина розуміється.

За М. Гайдеггером розуміння складає буттєву структуру людського існування і є первинною формою людського життя, а не тільки методичною операцією. Своєрідність гуманітарних наук порівняно з природничими потрібно шукати не в особливостях методу, а у особливому ставленні до об'єкту, який складає культурно-історичну традицію. Вчений

пропонує злиття двох горизонтів – інтерпретатора та інтерпретованого автора. Е. Бетті виробив канони інтерпретації, здатні обмежити в гуманітарному пізнанні свавілля «суб'єктивності», формулює три принципи інтерпретації (принцип автономності об'єкту, принцип когерентності значення та правило актуальності значення).

У підрозділі 1.2 «Юридична герменевтика як методологія тлумачення в праві» зазначається, що герменевтичний підхід пов'язаний з питанням якості тлумачення усієї сукупності юридичних текстів з урахуванням попереднього досвіду, передзнання та застосування «герменевтичного кола». При тлумаченні правових актів потрібно виходити із дотримання правил, які необхідні для розуміння будь-якого літературного твору. У тлумаченні сходяться у одному фокусі юридичні знання і правова культура; тлумачення є свого роду вершиною юридичної діяльності.

Спочатку юридична герменевтика розглядалася виключно як напрям догматичної юриспруденції (Ф. Савіньї), тоді як наступний (самостійний) етап її існування зумовлений розвитком екзистенціальної і феноменологічної філософії в ХХ ст. Рух у колі розуміння вбачався вже не як наближення до задуму автора, а як співавторство, конструювання значення, а близькість значення, вкладеного в текст автором, і значення, вкладеного інтерпретатором, визначається злиттям двох «горизонтів» розуміння.

Г.-Г. Гадамер підкреслює, що справжня проблема юридичної герменевтики полягає в тому, що закон не досконалий не тому, що він недосконалий сам по собі, наприклад, з вини законодавця, а тому, що людська дійсність в порівнянні з тим порядком, який зазначається в законах, неминуче залишається недосконалою і, отже, не допускає простого застосування закону. Неможливо всі правові явища виразити в загальних поняттях, а потім правову реальність розглядати як прояв або застосування змісту цих понять в окремих випадках. Реальне право повинне сполучати в собі взаємодоповнюючі моменти суті (справедливості) й існування (позитивності) (А. Кауфман). Не випадково будь-яке дослідження з правових питань не може не спиратися на судову або іншу правозастосовну практику. Такий стан речей означає, що право складається не тільки з юридичних норм, сформульованих законодавцем, воно охоплює також і їх тлумачення.

У роботі підкреслюється, що юридична герменевтика спрямована на усвідомлення особою при тлумаченні правової дійсності в цілому, а не тільки на розуміння сутності позитивних правових приписів. Зрозумівши правову норму, індивід засвоює її; для дотримання цієї норми необхідна вольова спрямованість, з цієї точки зору правове мислення виражається у герменевтичному колі тлумачення і правозастосування. У західноєвропейських університетах таке попереднє розуміння закону називають «передправо». Воно передує суто юридичному пізнанню, складає той онтологічний базис (засіб, буття), поверх якого надбудовується вторинне розуміння. З одного боку, суддя повинен добре усвідомити передумову розуміння закону (природу особистості і пов'язаний з нею економічний, політичний, етичний тощо бік справи), а з другого – виносити те чи інше рішення (вторинне розуміння права), зважаючи, на передумови розуміння закону. Зокрема, у Федеративному Верховному Суді ФРН принциповою є формула: «коли несправедливість закону робиться нестерпною, він мусить відступити перед справедливістю».

У підрозділі наголошується на тому, що інтерпретація юридичних норм має бути актуальною з огляду саме на ті конкретно-історичні умови, за яких відбувається розгляд справи. Європейський суд з прав людини визнав за необхідне корегувати свої попередні прецедентні рішення, причому іноді змінюючи їх зміст, практично на протилежний. Конституційний Суд України як орган конституційного контролю також не може здійснювати свою діяльність без герменевтичного підходу. Важливим для становлення більш адекватного сучасним реаліям поняття права є підхід, який задекларував рух до «європейського праворозуміння» саме на основі тлумачення практики Європейського суду з прав людини, що передбачає необхідність поглибленого дослідження власного змісту права, констатації певних незвичних для вітчизняної науки «онтичних» його властивостей: можливості задовольняти певні інтереси, урахування біосоціальних характеристик індивідів та їх психологічного стану, здійсненності можливості задоволення інтересів, унікальності соціальної ситуації та соціальної ситуативності в цілому, неможливості лише

формалізованого підходу, потреби виходу за межі юридичного тексту, справедливої збалансованості (П. М. Рабінович).

У підрозділі 1.3 «Правове мислення та його особливості» підкреслюється, що перетворюючи право на творчість юридична герменевтика має бути окремим прикладом правового мислення, пов'язаним з творчим пошуком змісту правових приписів. Правове мислення – це процес опосередкованого та узагальненого відображення правових явищ в їхніх істотних властивостях, зв'язках і стосунках.

Зазначається, що основною проблемою юридичної герменевтики виступає не проблема розуміння значення позитивно-правових настанов, а проблема інтерпретації, осмислення індивідом всієї правової дійсності в цілому. Правове мислення – це той механізм, який дозволяє зрозуміти і визнати діюче значення закону, співвіднести його з конкретною ситуацією, зрозуміти і юридично осмислити ситуацію, до якої необхідно прикласти цей закон. Застосовуючи його, особа прагне відповідати «правовій думці» закону, опосередковуючи її сучасним станом справ. Відповідно, логічні критерії істини не можуть бути застосовні до цього рівня мислення без додаткових поправок, смисл яких зводиться до обмеження логічного пізнання духовно-практичного світу. Оскільки співвідношення окремого випадку і загальної норми є герменевтичним колом, увійти до цього кола можна лише за допомогою попереднього знання, передрозуміння.

Підкреслюється, що розуміння неможливе без зіставлення норми права з конкретною ситуацією; воно передбачає співвідношення одиничного і загального як створенні норм права, так і при їх застосуванні; у всіх цих процесах при здійсненні оцінки ситуації з позицій загальності присутній інтуїтивний компонент «бажаного права». Для розуміння значення правової норми потрібне попереднє знання, оскільки розуміння – завжди співвідношення чогось відомого з невідомим, чужим, інакше цей акт неможливий. Роль попереднього смислу передрозуміння виконує бажане право. Спрямованість на те, щоб в конкретній ситуації побачити елементи загального і задає «інтуїтивне правове відчуття». Інтуїтивне правове відчуття виявляє собою смислову передзаданість акту передбачення юридичного смислу тієї чи іншої ситуації, йому належить роль пробудження правового мислення. Мета тлумачення – «переклад» значення норми права на мову конкретніших висловів, розкриття її змісту в ґрунтовних положеннях, наближених до конкретних ситуацій, що вони не викликали б сумніву у відношенні цих ситуацій до норми права, що тлумачиться, й полегшували б її застосування, а не просто з'ясування смислу норми. У юриста під час прочитання правових актів постає образ певних обставин, за яких ця норма буде діяти. Глибоке розуміння завжди передбачає уміння застосовувати засвоєні знання до рішення конкретних задач, до аналізу інших випадків. Саме тому все більший розвиток одержує процес диференціації напрямів юридичної практики.

Розділ 2 «Інтерпретаційно-правовий акт як різновид правового акта» складається з 3-х підрозділів, в яких формулюється поняття інтерпретаційно-правового акта, аналізуються його основні ознаки, наводиться розгалужена класифікація інтерпретаційно-правових актів та розкривається специфіка їх застосування.

У підрозділі 2.1 «Поняття інтерпретаційно-правового акта» надається загальнотеоретична характеристика інтерпретаційно-правового акта, з'ясовується його сутність, структура, ознаки і зміст, формулюється відповідне поняття.

Важливе значення для визначення місця інтерпретаційно-правових актів у системі правових актів має поділ правових актів за правовими формами діяльності держави на правотворчі, правозастосовні, установчі, правоохоронні акти, акти контролю та нагляду, у тому числі акти конституційного контролю, та інтерпретаційні акти. Загальна класифікація інтерпретаційно-правових актів, особливості здійснюваних ними функцій вказують на самостійність інтерпретаційно-правових актів серед інших груп правових актів (Г. О. Христова).

Крім того, в роботі визначаються спільні риси інтерпретаційно-правових та інших правових актів: (а) усі вони походять від держави, є результатом діяльності її органів, посадових осіб і міжнародних установ (чию юрисдикцію визнала Україна); (б) мають цільовий характер; (в) існують тільки в певній визначеній правовій формі; (г) мають

обов'язковий чи переконливий (рекомендаційний) характер; (д) мають письмовий характер. У свою чергу інтерпретаційно-правові акти виділяються із загального масиву правових актів своїми специфічними особливостями, що свідчить про їх якісну однорідність у межах системи правових актів. Сукупність наявних у праві інтерпретаційно-правових актів формує якісно недиференційовану підсистему, якій властива єдність функціонального призначення і герменевтичної природи.

У підрозділі з'ясовується герменевтична природа інтерпретаційно-правових актів: (а) проблема тлумачення у праві тісно пов'язана з проблемою праворозуміння; (б) тлумачення в праві є творчим процесом, який має об'єктивну і суб'єктивну складову; (в) тлумачення в праві здійснюється в контексті не лише чинного законодавства, а й з урахуванням всієї різноманітності джерел права, юридичної практики, а також правової культури.

У роботі наголошується на багаторівневому складі інтерпретаційно-правових актів, їх системи, що пояснюється ієрархічністю й розгалуженим складом органів, що здійснюють роз'яснення змісту правових норм, а також порядком їх реалізації. Можливі колізії між інтерпретаційно-правовими актами, виданими різними органами, повинні вирішуватися з урахуванням рівня тлумачення: акти тлумачення, видані вищестоящими органами, слід розглядати як такі, що мають вищу силу порівняно з актами, виданими нижчестоящими органами. Звертаючи увагу на якісну різноманітність елементів системи інтерпретаційно-правових актів, слід зазначити, що наявні відмінності їх юридичних властивостей не порушують цілісності всієї системи цих актів. Конкретним змістом таких актів виступають роз'яснення, уточнення або конкретизація обставин, що належать до гіпотези, диспозиції або санкції правової норми, що тлумачиться. Підкреслюється, що всі види правових актів можуть містити елементи тлумачення, але тільки у інтерпретаційно-правових актів основною метою прийняття є розкриття змісту юридичних текстів, тобто індивідуальних приписів чи норм права.

Наприкінці підрозділу формулюється визначення інтерпретаційно-правового акта як офіційного акта-документу уповноваженого державного органу, посадової особи чи міжнародної установи, чію юрисдикцію визнала Україна, що має обов'язковий або переконливий (рекомендаційний) характер та приймається в порядку встановленому законодавством для роз'яснення юридичних приписів.

У підрозділі 2.2 «*Види інтерпретаційно-правового акта*» зосереджується увага на тому, що класифікація інтерпретаційно-правових актів являє собою розподіл їх за групами з урахуванням юридичних властивостей. У зв'язку з цим постає питання про з'ясування підстав класифікації як істотних ознаках, відповідно до яких предмети і явища можна розташувати в певній послідовності.

Зазначається, що система актів тлумачення відрізняється внутрішньою розчленованістю, диференційованістю, тому що складається з цілого ряду самостійних підсистем, взаємозалежних між собою. Кожна з таких підсистем являє собою групу інтерпретаційно-правових актів, що відрізняються загальними ознаками.

У цьому зв'язку піддана аналізу проблема нормативності актів тлумачення, яку слід розглядати у двох аспектах: (а) нормативність роз'яснень, які видаються органами, уповноваженими на нормотворчу діяльність і (б) нормативність роз'яснень, які видаються органами, які не повноважні встановлювати правові норми. Підкреслюється, що акти нормативного тлумачення – це роз'яснення, що адресовані невизначеному колу осіб і поширюються на найтипівіші ситуації. Вони мають досить високий ступінь узагальненості, надають керівні роз'яснення і впливають на той чи інший різновид юридичної практики, забезпечуючи правильне й однозначне розуміння, пояснення й застосування (дотримання, виконання і т.п.) нормативно-правових приписів. Зазначається, що за характером та обсягом повноважень виділяють акти легальні, або делегованого тлумачення (видають суб'єкти, що спеціально уповноважені на надання тлумачення, виданих іншими органами) й акти автентичного тлумачення (видають автори юридичних текстів, що тлумачаться).

У дисертації також аналізується проблема віднесення до інтерпретаційно-правових актів казуального тлумачення. Підкреслюється, що в цій ситуації роз'яснення змісту правової норми здійснюється компетентними органами щодо конкретних обставин справи і

має обов'язкове значення лише для конкретного випадку; казуальне тлумачення завжди тісно пов'язано з правозастосовною діяльністю, служить обставиною, що обґрунтовує справедливість рішення, є засобом, який сприяє правильності й законності у вирішенні певної юридичної справи.

У роботі зазначається, що інтерпретаційно-правові акти можна класифікувати за різними підставами: за формою, за найменуванням, за суб'єктами тлумачення, за юридичною чинністю, за сферою дії, обсягом тлумачення, за структурними елементами норм, що роз'яснюються. Крім того, класифікацію інтерпретаційно-правових актів можна проводити і з інших підстав через їх істотне різноманіття та великий вплив на різні сфери суспільного життя.

У підрозділі 2.3 «Застосування інтерпретаційно-правового акта» відзначається, що механізм правового регулювання спирається на діючі нормативно-правові акти, в яких повинен бути закладений сам процес їх реалізації. Констатується, що в останні роки в Україні прийнято багато нормативно-правових актів, але далеко не всі вони можуть бути реалізовані внаслідок слабо опрацьованого механізму їх впровадження в життя, а також недосконалості юридичної техніки.

Звертається увага на специфіку застосування інтерпретаційно-правових актів залежно від суб'єктів тлумачення актів: міжнародних установ, юрисдикція яких визнана Україною, органів законодавчої, виконавчої та судової влади, органів прокуратури та ін. У цьому зв'язку аналізується проблема статусу рішень Європейського суду з прав людини, які мають складну структуру, поєднують у собі певні властивості правозастосовного та інтерпретаційно-правового актів. Підкреслюється, що у процесі правозастосовної діяльності відбувається операція з тлумачення відповідної норми Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод у зв'язку з її застосуванням до конкретної життєвої ситуації; водночас акт застосування отримує письмову юридичну форму вираження, у ньому також нерідко формалізуються правила розуміння змісту відповідної норми Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Крім того, в роботі аналізується проблема визнання інтерпретаційно-правових актів судової влади джерелом права. Усе різноманіття думок науковців і практиків з цього приводу систематизоване втри групи. Представники першої групи дотримуються думки, що судова практика не може бути джерелом права незалежно від форм її вираження джерелом права. Друга група дослідників висловлює протилежну точку зору, вважаючи, що судова практика, вміщуючи результати діяльності підпорядкованих судів, у повному обсязі є джерелом права, а суд – творцем права. Прихильники третьої точки зору намагаються знайти компроміс і висловлюють думку, що судова практика є джерелом права, але тільки в тій частині, у якій вона відображається в актах тлумачення Конституційного Суду України, Верховного Суду України, Вищого Спеціалізованого Суду України.

Крім того, в дисертації розглядається проблема наділення Верховної Ради України та Президента України повноваженнями офіційного тлумачення. Окрема увага у підрозділі приділена органам прокуратури та Міністерства внутрішніх справ, які здійснюють особливий різновид тлумачення нормативного й казуального характеру, створюють інтерпретаційно-правові акти, що видаються в порядку методичного керівництва правоохоронною діяльністю з метою забезпечення її стабільності й однаковості. Підкреслюється, що ці своєрідні акти правоохоронного тлумачення (методичні листи, нагадування, огляди слідчої та іншої практики, вказівки, накази, узагальнення та ін.) видаються в порядку методичного керівництва правоохоронною діяльністю і складають найважливішу частину так званого службового права.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та вирішення наукового завдання, яке полягало у визначенні особливостей герменевтичного підходу до тлумачення права, з'ясуванні властивостей правового мислення, обґрунтуванні на даній методологічній основі

природи інтерпретаційно-правових актів. Основними науковими і практичними результатами цього дослідження є такі висновки.

1. Герменевтика як теорія тлумачення текстів розробляється різними гуманітарними (соціальними) науками – філософією, філологією, політологією, правознавством. Взаємозв'язок юриспруденції й герменевтики виявляється, перш за все, в тлумаченні різних форм і джерел права, що належать як до історичних правових документів, так і до чинних у сучасний період різних видів правових актів. Методологічним підґрунтям юридичної герменевтики є філософська герменевтика.

2. Із проблемою розуміння пов'язано, насамперед, поняття «герменевтичне коло», яке характеризує співвідношення частини й цілого, смислу речення і всього тексту, твору й життя автора, злиття горизонтів у процесі комунікації між індивідами – становлять різні сторони центральної проблематики сучасної герменевтики. Вихідною точкою герменевтичного кола є передумова розуміння (передрозуміння), яка становить собою основу будь-якого людського пізнання.

3. У прагненні подолати суб'єктивно-об'єктивний підхід герменевтика об'єднується з феноменологією. Метою феноменологічного опису є не виявлення якоїсь суті описуваного, а лише прояснення його контурів, меж. Позиція включеного спостерігача характерна для діяльності Європейського суду з прав людини, який за допомогою передрозуміння, інтуїтивного права, що перетворюється у «бажане право», виступає співавтором норми, не бажаючи встановлювати жорсткі підходи, дбає про баланс публічного та приватного інтересу.

4. Для герменевтичного напряму властиво розглядати право як текст, що нерозривно пов'язаний із суб'єктом та його свідомістю. Виходячи з такої позиції розуміння конструкції змісту, який міститься в тексті або у знаковій системі, сам зміст закону або норми як приклад конкретних текстів можна характеризувати як дво- чи багатозначний феномен, адже тексту від моменту його створення притаманна неоднорідність, що розуміється як символ.

5. Предметом дослідження у межах юридичної герменевтики є текст нормативно-правових та індивідуально-правових актів. За допомогою тексту правова ідея, що реалізується у процесі нормотворчості у формі закону, об'єктивується, закріплюється й саме так надходить до правозастосовувача. Технічним способом для передачі правової інформації від законодавця до суб'єкта процесу реалізації норми права є текст закону. Під час ознайомлення з текстом відповідного юридичного акта правова інформація зчитується заінтересованим правозастосовувачем. Із цього випливає, що для останнього закон – це перш за все текст.

6. Юридична наука як теоретизована форма тлумачення правових ситуацій виникла саме з герменевтики, а тому правовий акт – це свого роду вираження думки, а вона завжди потребує розуміння. У демократичній правовій державі система права повинна орієнтуватися на ідею справедливості, а метою тлумачення законів має бути прийняття справедливого рішення. Певна складність в інтерпретації останніх зумовлюється тим, що вони та інші нормативні акти стосуються різноманітних сфер громадського життя, формулюються особами, які різняться за рівнем компетенції, освіченості, узагальнюються й опрацьовуються у процесі законопроектної діяльності, внаслідок чого можуть втрачати деякі свої особливості.

7. Важливе значення для визначення місця інтерпретаційно-правових актів у системі правових актів має поділ правових актів за правовими формами діяльності держави на правотворчі, правозастосовні, установчі, правоохоронні акти, акти контролю та нагляду, у тому числі акти конституційного контролю, та інтерпретаційні акти. Загальна класифікація інтерпретаційно-правових актів, особливості здійснюваних ними функцій, об'єктивно існуюча реальність, яку являють собою інтерпретаційно-правові акти, а також сприяння їх у забезпеченні правильної реалізації правових норм у суспільному житті вказують на самостійність інтерпретаційно-правових актів серед інших груп правових актів.

8. У системі правових актів роль інтерпретаційно-правових актів, зумовлена тим, що різноманітні елементи правового регулювання (акти реалізації суб'єктивних прав і виконання обов'язків, юридичні факти, норми права, правовідносини та ін.) в процесі діяльності піддаються певному тлумаченню, що, в свою чергу, впливає на суспільну практику як соціальний результат впливу права. Тому вивчення інтерпретаційно-правових

актів є складовою частиною загальної проблеми вдосконалення законодавства та підвищення ефективності його реалізації.

9. Інтерпретаційно-правовий акт – це офіційний акт-документ уповноваженого державного органу, посадової особи чи міжнародної установи, чію юрисдикцію визнала Україна, що має обов'язковий або переконливий (рекомендаційний) характер та приймається в порядку, встановленому законодавством для роз'яснення юридичних приписів.

10. Багаторівневий склад інтерпретаційно-правових актів, їх системи, пояснюється ієрархічністю й розгалуженістю уповноважених органів, що здійснюють роз'яснення змісту правових норм, а також порядком їх діяльності. Можливі колізії між інтерпретаційно-правовими актами, виданими різними органами, повинні вирішуватися з урахуванням рівня тлумачення: акти тлумачення, видані вищими органами, слід розглядати як такі, що мають вищу силу порівняно з актами, виданими нижчими органами. Звертаючи увагу на якісну різноманітність елементів системи інтерпретаційно-правових актів, слід зазначити, що наявні відмінності їх юридичних властивостей не порушують цілісності всієї системи цих актів. Конкретним змістом таких актів виступають роз'яснення, уточнення або конкретизація обставин, що належать до гіпотези, диспозиції або санкції правової норми, що тлумачиться. Отже, всі види правових актів можуть містити елементи тлумачення, але тільки основною метою інтерпретаційно-правових актів є розкриття змісту юридичних текстів - індивідуальних приписів чи норм права.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Сендецька Т. В. Критерії класифікації інтерпретаційно-правових актів / Т. В. Сендецька // Державне будівництво та місцеве самоврядування: зб. наук. пр. – Х. : Право, 2009. – Вип. 18. – С. 140 – 147.
2. Сендецька Т. В. Герменевтика: особливості науки про тлумачення права / Т. В. Сендецька // Державне будівництво та місцеве самоврядування: зб. наук. пр. – Х. : Право, 2010. – Вип. 19. – С. 127 – 133.
3. Сендецька Т. В. Визначення поняття «правовий акт» в правовій системі України / Т. В. Сендецька // Форум права: електронне наукове фахове видання / Харківський національний університет внутрішніх справ. – Харків, 2011. – № 3. – С. 708 – 711 [Електрон. ресурс]. Режим доступу: www.forumprava.pp.ua
4. Сендецька Т. В. Тлумачення та застосування інтерпретаційно-правових актів на прикладі судових органів України / Т. В. Сендецька // Порівняльно-аналітичне право: електронне наукове фахове видання / Державний вищий навчальний заклад Ужгородський національний університет. – Ужгород, 2013. – № 3 – 2 [Електрон. ресурс]. Режим доступу: www.pap.in.ua
5. Сендецька Т. В. Правове мислення та його особливості / Т. В. Сендецька // Наукові записки Львівського університету бізнесу та права / Львівський університет бізнесу та права. – Львів, 2014. – № 12. – С. 92 – 95.
6. Сендецкая Т. В. Применение и толкование актов международных учреждений, юрисдикция которых признана Украиной / Т. В. Сендецкая // Журнал «Legea și viața» ("Закон и Жизнь"). – Республика Молдова, 2013. – № 11(4). – С. 175 – 179.
7. Сендецька Т. В. Правові акти в правовій системі України / Т. В. Сендецька // Реформування сучасної правової системи: збірник тез міжнар. наук.-практ. конференції. – Донецьк : Друк-Інфо, 2009. – С. 100 – 102.
8. Сендецька Т. В. До питання про поняття правового акту / Т. В. Сендецька // Закарпатські правові читання. Матер. наук.-практ. конференції. – Ужгород, 2009. – С. 54 – 57.
9. Сендецкая Т. В. Интерпретационные акты в системе правовых актов Украины / Т. В. Сендецкая // Держава і право: проблеми становлення і стратегія розвитку. Збірник матеріалів міжнар. наук.-практ. конференції. – Сумська філія Харківського національного університету внутрішніх справ. – Суми: Видавництво «», 2009. – С. 37 – 38.

10. Сендецька Т. В. Класифікація інтерпретаційно-правових актів / Т. В. Сендецька // Проблеми державного будівництва та місцевого самоврядування на сучасному етапі: матеріали міжнар. наук.-практ. конференції, м. Харків, 21 травня 2009 р. – Х. : Видавець ФО-П Вапнярчук Н.М., 2009. – С. 200 – 202.
11. Сендецькая Т. В. Правовая природа актов официального толкования / Т. В. Сендецькая // Проблеми розбудови державності та народовладдя в Україні (до 20-річчя Народного Руху України за перебудову): ХХІІ Харківські політологічні читання: матеріали міжнар. наук.-практ. конференції. – Х. : ХАП, НЮАУ ім. Ярослава Мудрого, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування АПрН України, 2009. – С. 164 – 165.
12. Сендецька Т. В. Правові засади забезпечення розвитку територіальних громад / Т. В. Сендецька // Проблеми реформування місцевого самоврядування України в контексті наближення до європейських стандартів: матеріали міжнар. наук.-практ. конференції. – Х. : НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування АПрН України, 2009. – С. 188 – 191.
13. Сендецька Т. В. Співвідношення юридичної логіки і інтерпретації права / Т. В. Сендецька // Логіка і право. Матеріали ІІ міжнар. наук.-практ. конференції студентів і молодих вчених. – Х. : 2009. – С. 88 – 91.
14. Сендецька Т. В. Проблеми тлумачення норм права / Т. В. Сендецька // Юридична осінь 2009 року: зб. тез доп. та наук. повідомл. міжнар. наук.-практ. конференції молодих учених та здобувачів. – Х. : Національна юридична академія України, 2009. – С. 24 – 27.
15. Сендецька Т. В. Особливості герменевтики, як науки про тлумачення права / Т. В. Сендецька // Держава і право: de lege praeterita, instante, future: Матеріали міжнар. наук.-практ. конференції. – Миколаїв : Іліон, 2009. – С. 89 – 90.
16. Сендецька Т. В. Герменевтика і право тлумачення / Т. В. Сендецька // Право ХХІ століття : виклики та проблеми: матеріали всеукр. заочної наук.-практ. конференції (листопад 2009р.). – Ужгород : ЗакДУ, 2010. – С. 292 – 295.
17. Сендецька Т. В. Місце правотлумачних актів в системі правових актів України / Т. В. Сендецька // Актуальні питання сучасних державотворчих та правотворчих процесів: Матеріали міжнар. наук.-практ. конференції, 28 квітня 2010 року: у 3-х частинах. – Запоріжжя : Запорізька міська громадська організація «Істина», 2010. – Ч. 1. – С. 36 – 37.
18. Сендецька Т. В. Правотлумачення як функція Конституційного Суду України / Т. В. Сендецька // Треті конституційні читання: зб. тез наук. доп. і повідомл. міжнар. наук. конференції, присвяченої пам'яті академіка права Ю. М. Тодики / За заг. ред. проф. А. П. Гетьман. НЮАУ. – Харків : Права людини, 2010. – С. 359 – 361.
19. Сендецька Т. В. Роль і місце інтерпретаційних актів в системі правових актів України / Т. В. Сендецька // Правова система України: проблеми і тенденції розвитку: матеріали наук.-практ. конференції, 3 червня 2010 р.. – Х. : НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування АПрН України, 2010. – С. 137 – 138.
20. Сендецька Т. В. Проблеми інтерпретації норм права / Т. В. Сендецька // Декларація про державний суверенітет України – передумова її незалежності та демократичного розвитку: матеріали міжнар. наук.-практ. конференції, 16 червня 2010 р. – Х. : НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування АПрН України, 2010. – С. 141 – 142.
21. Сендецька Т. В. Навколишнє природне середовище: інтерпретація поняття / Т. В. Сендецька // Сучасні екологічні проблеми та методика викладання еколого-правових дисциплін (25 – 26 листопада 2010 року): республ. наук.-практ. конференція. – Харків : НЮАУ ім. Ярослава Мудрого, 2010. – С. 101 – 102.
22. Сендецька Т. В. Громадянське суспільство: інтерпретація поняття / Т. В. Сендецька // Громадянське суспільство і права людини: матеріали міжнар. наук.-практ. семінару, 9 грудня 2010 р.. – Х. : НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування АПрН України, 2010. – С. 157 – 158.
23. Сендецькая Т. В. Подходы к классификации актов толкования права / Т. В. Сендецькая // Проблемы политико-правового развития в ХХІ веке: Материалы международной науч.-практич. конф. 19-20 ноября 2010 г. – М. : ООО «НИПКЦ Восход-А», 2010. – С. 245 – 250.

АНОТАЦІЯ

Сендецька Т. В. Тлумачення у праві: особливості герменевтичного підходу. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних та правових учень. – Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Міністерство освіти і науки України, Харків, 2015.

Дисертацію присвячено комплексному загальнотеоретичному аналізу особливостей герменевтичного підходу до тлумачення у праві, дослідженню основних властивостей герменевтичного підходу до інтерпретації тексту правового акта, аналізу юридичної герменевтики як способу тлумачення у праві, сутності та особливостям правового мислення, поняттю й основним рисам «інтерпретаційно-правового акта», змісту та застосуванню різних видів інтерпретаційно-правових актів, їх систематизації.

У роботі дається осмислення основних особливостей герменевтичного підходу до тлумачення правових норм. Для герменевтичного напрямку властиво розглядати право як текст, що нерозривно пов'язаний із суб'єктом та його свідомістю. Особливу значущість при дослідженні правового мислення має аналіз формування і функціонування такого результату взаємодії індивідуальної правосвідомості і правового мислення, як «бажане право».

У дисертації надано визначення поняття інтерпретаційно-правового акта, розкрита його сутність. Проведена систематизація інтерпретаційно-правових актів, проаналізовано застосування інтерпретаційно-правового акта залежно від суб'єктів тлумачення цих актів різними органами та посадовими особами.

Ключові слова: інтерпретація, юридична герменевтика, інтерпретаційно-правовий акт, текст, правове мислення.

АННОТАЦИЯ

Сендецкая Т. В. Толкование в праве: особенности герменевтического подхода. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.01 – теория и история государства и права; история политических и правовых учений. – Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, Министерство образования и науки Украины, Харьков, 2015.

Диссертация посвящена комплексному общетеоретическому анализу особенностей герменевтического подхода к толкованию в праве, исследованию основных свойств герменевтического подхода к интерпретации текста правового акта, анализу юридической герменевтики как способа толкования в праве, сущности и особенностям правового мышления, понятию и основным чертам «интерпретационно-правового акта», содержанию и применению различных видов интерпретационно-правовых актов, их систематизации.

В работе раскрыты основные особенности герменевтического подхода к толкованию правовых норм. Для герменевтического направления свойственно рассматривать право как текст, неразрывно связан с субъектом и его сознанием. Особую значимость при исследовании правового мышления имеет анализ формирования и функционирования такого результата взаимодействия индивидуального правосознания и правового мышления, как «желаемое право». Дано определение понятия и основных черт толкование права с точки зрения герменевтического подхода и определение понятия интерпретационно-правового акта, раскрыта его сущность. Проведена систематизация интерпретационно-правовых актов, проанализировано применение интерпретационно-правового акта в зависимости от субъектов толкования этих актов различными органами и должностными лицами.

Сделано выводы о том, что юридическая наука как теоретизированная форма толкования правовых ситуаций, возникла именно из герменевтики, а потому правовой акт – это своего рода выражение мнения, а оно всегда нуждается в понимании. В демократическом государстве система права должна ориентироваться на идею справедливости, а целью толкования законов должно быть принятие справедливого решения. Определенная

сложность в интерпретации последних обусловлена тем, что они и другие нормативные акты касаются различных сфер общественной жизни, формулируются лицами, которые различаются по уровню компетенции, образованности, обобщаются и обрабатываются в процессе законоподготовительной деятельности, в результате чего могут терять некоторые свои особенности.

Предметом исследования в пределах юридической герменевтики является текст нормативно-правовых и индивидуально-правовых актов. С помощью текста правовая идея, которая реализуется в процессе правотворчества в форме закона, объективируется, закрепляется и именно так поступает к правоприменителю. Техническим средством для передачи правовой информации от законодателя к субъекту процесса реализации нормы права является текст закона. Во время ознакомления с текстом соответствующего юридического акта правовая информация считывается заинтересованным правоприменителем. Из этого следует, что для последнего закон – это прежде всего текст.

Ключевые слова: интерпретация, юридическая герменевтика, интерпретационно-правовой акт, текст, правовое мышление.

SUMMARY

Sendetsky T. Interpretation in laws hermeneutical approach. – On rights for a manuscript.

The dissertation on obtaining of scientific degree of the candidate of jurisprudence on a speciality 12.00.01 – the theory and history of state and right; history of political and legal doctrines. – Yaroslav Mudryi National Law University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Kharkiv, 2015.

The thesis is devoted to a comprehensive theoretical analysis of the features of the hermeneutic approach to interpretation of the law, to study the basic properties of the hermeneutic approach to interpreting the text of the legal act, the legal analysis of hermeneutics as a method of interpretation in the law, the essence and characteristics of legal thinking, the concept and main features of "interpretive legal act", the content and application of various types of interpretive legal acts, their systematization.

The work reveals the main features of the hermeneutic approach to interpretation of legal norms. For hermeneutical directions tend to consider law as text, is inextricably linked with the subject and his consciousness. Of particular importance in the study of legal thinking is the analysis of the formation and functioning of such a result of the interaction of individual legal awareness and legal thinking, as "desired right".

Given the definition of the concept and the main features of the interpretation of law from the perspective of hermeneutic approach and the definition of interpretive legal act, the essence. Conducted systematization interpretive legal acts, were analyzed using interpretive legal act depending on the subjects of interpretation of these regulations by various agencies and officials.

Key words: interpretation, legal hermeneutics, interpretive legal acts, text, legal thinking.

*Відповідальний за випуск
кандидат юридичних наук, доцент Д.В. Лук'янов*

Підписано до друку _____. Формат 60x90 1/16
Папір офсетний. Віддруковано на ризографі.
Умовн. друк. арк. 0,7. Обл. – вид. арк. 0,9.
Тираж 100 прим. Зам. № ____
Друкарня Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 77